

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Ekonomická integrace cizinců na trhu práce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Monika DOKOUPILOVÁ**

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. Ing. Milan PALÁT, Ph. D**

Praha, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Ekonomická integrace cizinců na trhu práce zpracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího Doc. Ing. Milan Palát, Ph. D bakalářské práce a že veškeré použité zdroje jsem uvedla v Seznamu použité literatury.

V Praze dne 27. 11. 2020

.....

Jméno Příjmení

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu Doc Ing. Milanu Palátovi, Ph. D za cenné rady a připomínky při zpracování bakalářské práce. Velké díky patří mé mamince, sestře a jejím dětem za neskutečnou podporu, dále mým nejbližším kamarádům a kolegům. Moc děkuji taktéž všem respondentům při rozhovorech.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor	Monika DOKOUPILOVÁ
Bakalářský studijní program	Ekonomika a management
Obor	Účetnictví a finanční řízení podniku
Název	Ekonomická integrace cizinců na trhu práce v České republice
Název (v angličtině)	Economic integration of foreigners in the labor market in the Czech republic

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Cílem práce je zhodnocení integrace cizinců na trhu práce v České republice z pohledu jednotlivých kategorií cizinců dle země původu včetně širších ekonomických dopadů a dalších socioekonomických souvislostí.

Postup práce:

1. Zpracování teoretických aspektů imigrace, integrace migrantů a trhu práce.
2. Zpracování literární rešerše dané problematiky na základě studia odborných zdrojů.
3. Provedení komparace integrace jednotlivých skupin cizinců dle země původu.
4. Návrhy pro podporu integračních aktivit v České republice.
5. Interpretace výsledků a formulování závěrů.

Metody: explanace, analýza, komparace, syntéza

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. ČERMÁKOVÁ, Dita et al. Podnikání cizinců v Česku: vliv struktury příležitostí. *Geografie*. 2011, (4): 440-461. ISSN 1212-0014
2. DRBOHLAV, Dušan. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů*. Praha: Karolinum, 2009, 312 s. ISBN 978-80-246-1552-3.
3. NILSSON, Staffan. *The contribution of migrant entrepreneurs to the EU economy*. Brussels: European Economic and Social Committee [online]. 2012. 11 s. Dostupný z: <https://eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-informationreports/opinions/contribution-mig>
4. PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2014, 72 s. ISBN 978-80-7418-228-0.
5. PALÁT, Milan. Impacts of immigration on labour markets: A theoretical appraisal. In: Heikkilä, E., ed. *Immigrants and the labour markets: Experiences from abroad and Finland*. Turku: Migration Institute of Finland, 2017, 11-40. ISBN 978-952-7167.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2019

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2020

Monika DOKOUPILOVÁ
student

doc. Ing. Milan PALÁT, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

doc. Ing. Hana BŘEZINOVÁ, CSc.
garant studijního oboru

doc. Ing. Hana BŘEZINOVÁ, CSc.
rektorka SVŠE Znojmo

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá možnostmi pracovní činnosti migrantů na trhu práce České republiky. V první části práce jsou přiblíženy mikroekonomické a makroekonomické ukazatele, blíže jsou specifikovány pojmy týkající se migrace, a to legální i ilegální, integrace. Nechybí ani popis teoretických myšlenek týkajících se migrace a legislativní nařízení a opatření v migračním procesu. Cílem praktické části je zhodnotit vývoj zaměstnanosti pracujících migrantů, ať už zaměstnanců či podnikatelů, zhodnotit vývoj nelegální migrace a zjistit, jaké kroky činí Česká republika v migrační politice. V poslední části jsou zveřejněny rozhovory s cizinci, kteří žijí v Česku a podělili se o svůj názor na začlenění se do české společnosti.

Klíčová slova: světová legální migrace, světová ilegální migrace, český pracovní trh, integrace migrantů, zaměstnanost

ABSTRACT

This bachelor thesis will deal with the possibility of migrants work in the labor market of the Czech republic. In the first part of it are approached microeconomic and macroeconomic indicators, concepts about migration are specified in more detail, both legal and illegal, integration. There is a description of theoretical ideas related to migration and legislative regulations, measures in the migration process. The aim of the practical part is to evaluate the development of migrant workers, whether employees or entrepreneurs, to evaluate the development of illegal migration and to find out which steps the Czech republic is taking in migration policy. The last part publishes interviews with foreigners who live here and they shared their opinion on integration into Czech society.

Key words: world legal migration, world illegal migration, Czech labor market, integration of migrants, employment

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	10
3	TEORETICKÁ ČÁST	11
3.1	ZÁKLADNÍ POJMY	11
3.2	TRH PRÁCE.....	12
3.2.1	Trh práce v dokonalé konkurenci	12
3.2.2	Poptávka práce.....	12
3.2.3	Nabídka práce	13
3.2.4	Rovnováha na trhu práce	14
3.3	MIGRACE	14
3.3.1	Definice pojmu migrace	14
3.3.2	Definice pojmu migrant.....	16
3.3.3	Motivační podmínky spojené s rozhodnutím o migraci	16
3.3.4	Ilegální migrace	17
3.4	TEORIE INTEGRACE MIGRANTŮ	18
3.4.1	Ravensteinovy zákony	19
3.4.2	Push-pull teorie.....	20
3.4.3	Neoklasická teorie migrace	20
3.4.4	Nová teorie pracovní migrace.....	21
3.4.5	Teorie duálního pracovního trhu	21
3.4.6	Teorie světového systému	22
3.4.7	Teorie sítí.....	22
3.4.8	Teorie transnacionálního prostoru	22
3.4.9	Institucionální teorie	23
3.4.10	Teorie kumulativní příčinnosti	23
3.5	PRÁVNÍ RÁMEC MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.6	SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	25
4	PRAKTICKÁ ČÁST	26
4.1	VÝVOJ MIGRACE NA ČESKÉM PRACOVNÍ TRHU	26
4.1.1	Vznik samostatné České republiky a konec 20. století (1993–1999).....	26
4.1.2	Od počátku 21. století k ekonomické krizi (2000–2010)	28
4.1.3	Období roku 2011-2019	30

4.2	VÝVOJ NELEGÁLNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	32
4.2.1	Nelegální migrace na hranicích státu.....	34
4.2.2	Nelegální pobyt na území České republiky.....	34
4.3	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	35
4.3.1	Oslovování dotazovaných osob.....	36
4.3.2	Charakteristika dotazovaných.....	36
4.3.3	Otázky rozhovorů.....	37
5	ZÁVĚR.....	43
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44
7	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	46
8	SEZNAM ZKRATEK.....	47

1 ÚVOD

Lidstvo se nachází v období historického vývoje, který je otevřený k rozšiřování a provazování původního národa s nově příchozími cizinci. Tím dochází k bližšímu poznávání kultur, tradic, dějin národů, ale i k vývoji v ekonomickém, sociálním, demografickém směru. V 21. století jsou podmínky pro migrování příznivější a snazší, než tomu bylo v předešlém století. Ve velké části států se setkáme s různými druhy panovnictví a vlád, kde je mizivá šance na migrace za lepším prosperujícím životem, ale v těch často demokratických státech najdeme nespočet možností k rozvoji každé fyzické osoby.

Přestože se Česká republika stále s migrací seznamuje, neustále je celoplošně v řešení a diskusi. Koncepce vlády v oblasti migrace cizinců se stále rozšiřují, nalézají se nové způsoby k promigrační politice státu.

S migrací je spojena legislativní úprava věnovaná povinnostem a právům obou stran migračního vztahu – cizince a státu. Je zde pojednáno o zahraničním pobytu, způsobu zaměstnávání, ale i zdravotní či sociální péče o migranty.

Česká republika se řadí mezi demokratické země, ve které je možnost svobodných rozhodnutí v oblasti výdělků. Vše musí být samozřejmě legální cestou, proti nelegálním postupům výdělků nejen migrantů, ale i českých občanů, existují určité nástroje a opatření směřující k jejímu nerealizování. Nejčastější formou výdělku je nechat se zaměstnat, případně začít na vlastní nohy neboli tzv. podnikat. Větší rozměr má stále zaměstnávání migrantů než jejich podnikání. Snahou je vytvářet shodné podmínky pro občany České republiky i zahraniční pracovní sílu.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem práce je zhodnocení integrace cizinců na trhu práce v České republice z pohledu jednotlivých kategorií cizinců dle země původu včetně širších ekonomických dopadů a dalších socioekonomických souvislostí.

Postup práce:

1. Zpracování teoretických aspektů imigrace, integrace migrantů a trhu práce.
2. Zpracování literární rešerše dané problematiky na základě studia odborných zdrojů.
3. Provedení komparace integrace jednotlivých skupin cizinců dle země původu.
4. Návrhy pro podporu integračních aktivit v České republice.
5. Interpretace výsledků a formulování závěrů.

Metody: explanace, analýza, komparace, syntéza

3 TEORETICKÁ ČÁST

V této části práce se čtenáři blíže seznámí se základními pojmy týkající se migrace, zákonného vyjádření pojmů, jako je cizinec, migrace, migrant, legální a nelegální migrace. Proces nabídky a poptávky a jejich vzájemné propojení nabídne další kapitola. V poslední kapitole se nachází zhodnocení teoretických konceptů integrace migrantů.

3.1 Základní pojmy

Cizinec je každá fyzická osoba, která nemá státní občanství České republiky. (Zákon č. 326/1999 Sb. §1) Lze ho též popsat jako fyzickou osobou, která není státním občanem ČR, EU/EHP a Švýcarska, ani jeho rodinným příslušníkem, nebo osoba bez státní příslušnosti. (Zákon č. 435/2004 Sb., §5)

Ekonomický migrant je fyzická osoba, resp. cizinec, který svou zemi opustil dobrovolně s cílem zlepšení svého ekonomického postavení. Na území ČR se může vyskytovat jak legálním, tak nelegálním způsobem v závislosti na oprávnění, kterým disponuje. (Ministerstvo vnitra ČR, 2020)

Imigrantem se rozumí fyzická osoba, resp. cizinec, který přichází do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru (Ministerstvo vnitra ČR, 2020)

Cizinci mohou požádat o **azyl**, pokud se domnívá, že je odůvodněně pronásledován z politických, náboženských, rasových apod. důvodu. Příslušný stát poskytuje těmto osobám **azyl** pro pocit bezpečí a zajištění lepšího života, který je finančně zajišťován **azylovým, migračním a integračním fondem**. Usnadnit proces integrace v oblastech bydlení, zaměstnávání, vzdělávání, sociální a zdravotní části pak napomáhá **státní integrační program**. (Ministerstvo vnitra ČR, 2020)

Při právním a kodexním dodržení vstupu přes hranice jiného státu lze na cizince pohlížet jako na osoby vstupující na cizí území v rámci **legální politika**. Ta je aktivně podporovaná jak z cílového státu, tak z původního státu, odkud cizinec pochází.

Zaměstnávání je pracovně-právní vztah mezi dvěma subjekty a to zaměstnancem (fyzická osoba) a zaměstnavatelem (fyzická osoba, právnická osoba, nebo stát). Zaměstnávání je vztahem synallagmatickým, kdy obě strany jsou věřitelem a dlužníkem. Zaměstnanec dluží práci a náleží mu finanční odměna, zaměstnavatel naopak zadává úkoly, které má jeho

zaměstnanec vykonat a za kterou mu pak náleží mzda, kterou zaměstnavatel vyplatí hotovostně, nebo bezhotovostně, případně v naturální podobě. Minimální mzda zaměstnanci musí být však vždy vyplacena ve finanční podobě. (Zákoník práce)

Podnikání je samostatně výdělečná činnost vykonávaná na vlastní účet a odpovědnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. (§420, odst. 1 NOZ).

Podnikatelem může být právnická osoba, nebo fyzická osoba. FO je jedna osoba, vzniká narozením, zatímco PO je jedna a více osob, častokrát i obchodní korporace a je tvořena právními předpisy. (Hruška, 2010, s. 8)

3.2 Trh práce

Práce, společně s kapitálem a půdou, patří mezi výrobní faktory. Trh práce je charakterizován tržní poptávkou po práci a tržní nabídkou práce. Subjekty jsou zde firmy, resp. stát na straně poptávky, pracovníci pak na straně nabídky. Obě tyto strany se snaží hledat to nejlepší na trhu, což je ovlivněno nespočtem faktorů. I pro tento trh platí obecné pravidlo střetu dvou křivek, které musí být ve vzájemné rovnováze, jinak nastává převis nabídky či poptávky. Nejzávažnější situací je pak nezaměstnanost. (Brčák, 2014)

3.2.1 Trh práce v dokonalé konkurenci

Existuje zde více firem, které tvoří poptávku, najímají pracovníky a všechny ohodnocují stejnou mzdou. Firma si pokládá základní otázku, a to jaké je její optimum. Při tom musí být splněna podmínka, kde $MRPl = MCF1$. $MCF1$ vyjadřuje o kolik vzrostou náklady, když se zaměstná další jednotka pracovníka. $MRPl$ vyjadřuje kolik nová jednotka práce přinese na celkových příjmech. Optimum nachází v takovém bodu, kdy pracovník přinese firmě stejnou hodnotu výdělku, jako firmu stojí náklady na jeho zaměstnávání. (Macáková, 2005)

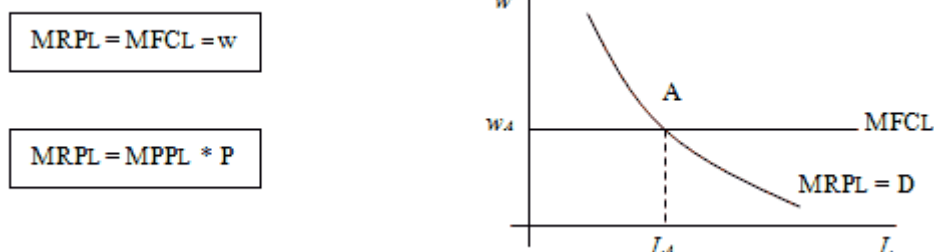
3.2.2 Poptávka práce

Je daná množstvím práce a ceny práce. Firma se snaží maximalizovat svůj zisk a najímá tedy takové množství práce, při němž se vyrovnává příjem z mezního produktu práce s mezními náklady na práci – mzdou. Jeho velikost závisí na více faktorech (Šimek, 2007):

- Vymezení práce, ovlivněná dosažením dané úrovně vzdělání,

- Zkušenosti, know-how, práce pracovníků,
- Mezní produktivita ostatních výrobních faktorů,
- Vyspělost firmy – ekonomická, technologická, kulturní

Graf 1: Poptávka práce

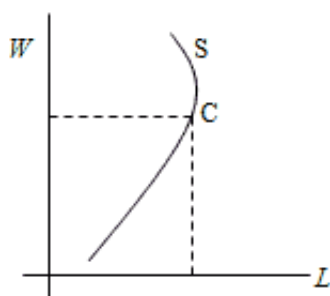
Zdroj: Macáková, 2005

3.2.3 Nabídka práce

Ovlivňují ji dva efekty, které mají různé dopady a kritéria. Prvním je substituční efekt, u kterého když dojde ke zvýšení mzdy, tak jednotka práce začne více pracovat a tím pádem má méně volného času. Substitut znamená, že se jedno nahrazuje druhým. K důchodovému efektu pak dojde, jestliže je zvýšení mzdy. Jednotka práce si řekne, že stačí pracovat méně, aby dosáhla výše mzdy, na které se držela doteď. Tím pádem se zvýší jeho část volného času.

Oba efekty mají dopady na zakřivení křivky nabídky práce. Když se zvýší mzda, tak pracovníka to nutí odpracovat větší počet hodin (substituční efekt je větší než důchodový efekt). V opačném případě, když substituční efekt je menší než důchodový, je kdy při zvýšení mzdy již pracovník není nucený odpracovat větší počet hodin. Následující graf znázorňuje graf nabídky, kdy W je označení pro mzdu, L je označení pro práci, S je označení pro nabídku a C je rovnováha nabídky práce a mzdy.

Graf 2: Nabídka práce

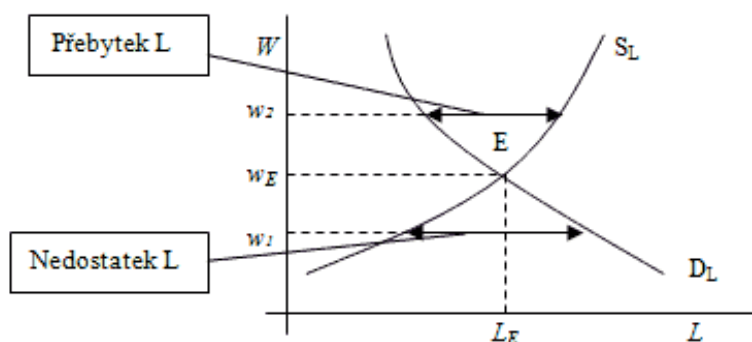

Zdroj: Macáková, 2005

3.2.4 Rovnováha na trhu práce

Vzniká v bodě protnutí nabídky práce a poptávky práce, docílení rovnovážného množství pracovníků a rovnovážné množství mzdy. Firmy chtějí poptávat při dané mzdě tolik pracovníků a lidé při dané mzdě nabízejí dané množství volného času na práci. V okamžiku vysoké mzdy firmy poptávají menší počet pracovníků, než je nabídka ze strany pracovníků a vzniká přebytek práce. Při menší mzdě firmy poptávají větší počet pracovníků, ale ze strany nabídky pracovníků není dostatečný zájem a vzniká nedostatek práce, jak je vidět na následujícím grafu tržní rovnováhy na trhu práce.

Graf 3: Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Macáková, 2005

3.3 Migrace

Složení obyvatelstva ČR ovlivňuje ať již demograficky, ekonomicky či sociálně **migrace cizinců**, jejímž prvkem je přemísťování osob či skupin v prostoru. Důvodů k migraci je nespočet, s ekonomickým rozvojem zemí se její intenzita zvyšuje, ať už krátkodobě či dlouhodobě, na trvalo, nebo jen opakovaně. (Terminologický slovník Ministerstva vnitra České republiky, 2020) Při dlouhodobém pobytu v jiné zemi, než je domovská, je potřeba začlenit se do procesu fungování hostitelské země, včetně jejich struktur, systémů a vazeb. Tímto jevem je **integrace cizinců**.

3.3.1 Definice pojmu migrace

V souvislosti s přemísťováním lidí přes hranice států se právě tento pojí. Ne vždy to ale znamená, že když se fyzická osoba dostane do jiného státu, musí se jednat hned o migraci. Z migrace je

potřeba vyčlenit osoby, které vstoupili na území jiných států například z rekreačních důvodů, na služební cestu, nebo třeba za kamarády z těchto zemí. Důležité je tak nezaměňovat pojem migrace s jinými výrazy, jako je mobilita, která zahrnuje všechny druhy pobytů, na rozdíl od migrace, která značí změnu. (Rolný, Lacina, 2001)

Prvním z pohledů rozděluje migraci na vnější a vnitřní neboli uvnitř daného státu. (Matoušek, 2003) U té vnější se jedná o přesun osob přes hranice státu na různou dobu pobytu. S podobnou definicí vystupuje studie rozdělení migrace dle 3 kritérií (Henig, 2007):

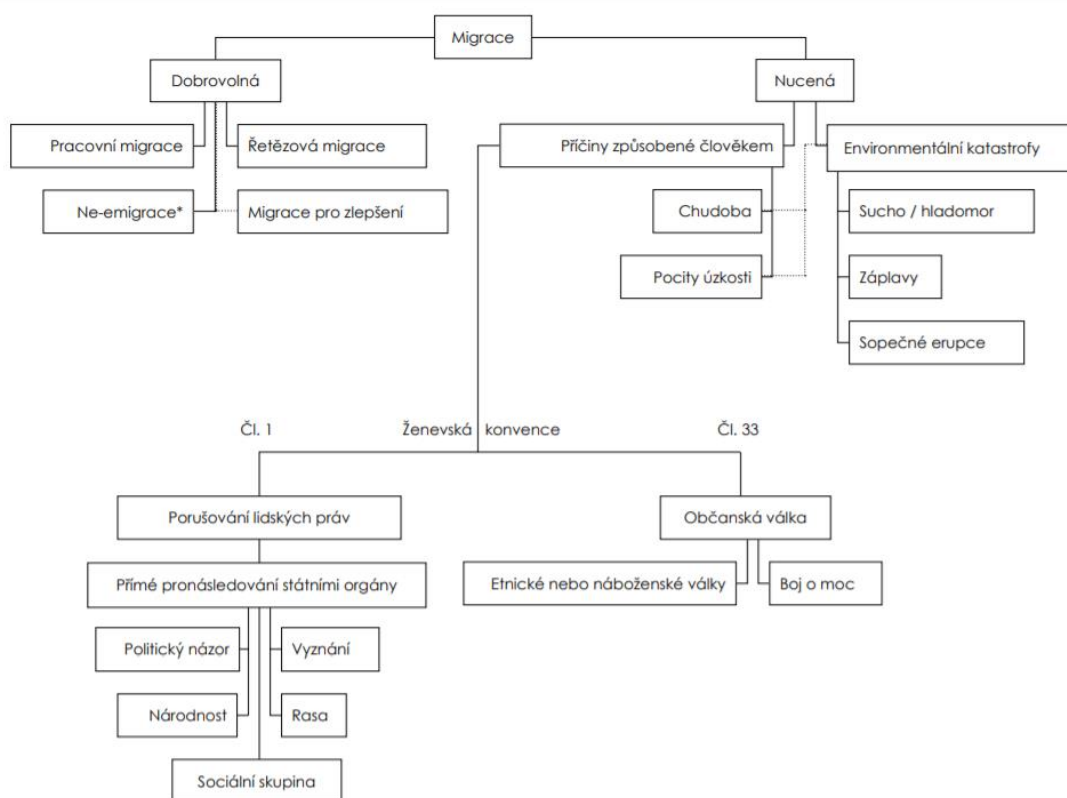
- Kritérium lokalizace
- Kritérium příčiny
- Kritérium časovosti

Dle prvního zmíněného kritéria se jedná o dělení mezi mezinárodní migraci, která se týká vztahů mezi stejnými a rozdílnými kontinenty a mezi interní, kdy se jedná o přemísťování lidí v rámci jednoho státu. K pobytu v jiné než tzv. rodné zemi, vedou lidi různé příčiny. Kritérium příčiny dělí příčiny na dobrovolné, kdy je to zcela vědomá činnost fyzických osob. Důvody jsou objektivní, například z důvodu práce, studia, financí. Příčiny nedobrovolné můžeme chápat jako subjektivní, nesou vnucenou, která je spojena s politickými, častokrát až násilnými změnami a vynucenou podobu, kterou ovlivňuje neustále se měnící životní prostředí na zemi.

Časové hledisko pak dělí jednoduše mezi dvě kritéria – trvalé a dočasné. Detailněji lze migraci rozdělit na dlouhodobou, kdy se migrant zdržuje na území státu déle než 1 rok. Oproti tomu krátkodobou je nejdéle 1 rok. Z hlediska přechodné se jedná o dočasný pobyt na území země, často směřuje k brzkému přesunu do jiného regionu.

Typologie Demutha pojednává o migraci dobrovolné a nucené. Dobrovolné kritérium vzniká ze svobodného volného rozhodnutí jedinců. (Demuth, 2000) Jedná se rozhodnutí z důvodu finančního vylepšení s cílem získání lepší práce, s čímž se sblíží inovační hledisko. To je charakteristické touhou po změně především v životní sféře. Spoustu fyzických osob přichází do zahraničí za účelem sloučení rodiny, nebo studia a provádění výzkumů. Bližší rozdělení dobrovolné a nedobrovolné migrace znázorňuje následující obrázek č. 1.

Obrázek 1: Rozdělení dobrovolné a nedobrovolné migrace

Zdroj: Demuth, 2000

3.3.2 Definice pojmu migrant

Častokrát se spojují do jednoho slova všechny skupiny fyzických osob, které z různých důvodů opustili svou rodnou zemi. Za migranta podle OSN lze považovat osoby, které se zdržují na území jiného státu než toho rodného, s ohledem na dobu, která je stanovena alespoň na 1 rok. Nejsou tu však zvažovány důvody toho přesunu. Dále je důležité uvědomit si, kdy se mluví o fyzické osobě jako o uprchlíkovi. Takový člověk se nachází mimo svou rodnou zemi, má oprávněný strach z různých důvodů – „pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů.“ (Úmluva o právním postavení uprchlíků, st. 2)

3.3.3 Motivační podmínky spojené s rozhodnutím o migraci

V životě každé fyzické osoby je důležitých enormní množství faktorů, které ovlivňují naše životy na denní bázi. Dobré rodinné zázemí a kvalitní péče ze strany rodičů/prarodičů zajišťuje

kvalitní předpoklady pro rozvoj ve studiu, sportu a zájmových činností. V procesu dospívání si do jisté míry lidé ovlivňují, jakým směrem se vydají. Kromě podpory ze strany rodiny a přátel, je důležité lidi umět namotivovat. Podněty motivace k migraci rozdělíme na finanční a nefinanční.

U finančních podnětů porovnává fyzická osoba osobní náklady a přínosy plynoucí z přechodu do jiné země. (Palát, 2014, s. 26) Musí se zde zohlednit taktéž různorodost v počítání sociálního a zdravotního pojištění, zdaňovacího procesu příjmů a náklady spojené s bydlením, případným usazením v cílené destinace. Jestliže přínosy migrace převýší náklady spojené s přesunem do jiné země, pak lze o migraci uvažovat.

Nefinanční podněty jsou spojeny především s životním prostředím, životní úrovní. Lepší stabilita státu, zdravotní péče, důchodové zabezpečení, bezpečnost obecně environmentální podmínky jsou pozitivními faktory vedoucí k úvaze přesunu fyzických osob, resp. skupin osob.

3.3.4 Ilegální migrace

Pomyslnou skulinkou pro rozšíření nelegální migrace je změna režimů na přelomu 80. a 90. let minulého století. Česko se po pádu komunismu více otvírá příchozím jedincům, s ostatními státy jsou vytvářeny restriktivní nařízení, které nejsou vyladěny dokonale, a proto se v nich dá i dnes stále kličkovat. Na jedné straně se svět žene kupředu v technologickém vývoji, klade se důraz na propojování kultur a snaha docílit kladných vztahů jednotlivých zemí. Dostupnost informací, levné cestování, nebo flexibilita lidí napomáhá k získávání tzv. levné pracovní síly (Drbohlav, 2005) Lze konstatovat, že s nelegální formou práce se setkal prakticky každý, a to nejen u migrantů, ale i u občanů ČR. Stačí se podívat na každodenní přispívání do „šedé ekonomiky“, v okamžik, kdy v restauraci či baru zanecháme spropitné obsluze. V ten okamžik nikoho nenapadne, že tady nejde o právní dodržování daňového systému státu. Ve velkém hrají roli taktéž překupníci levné pracovní síly. Lze konstatovat, že aktéři ilegální migrace mají propojení i s tou legální migrací. Častokrát přicházejí do cílové země cizinci legálním způsobem, získají nějaký druh pobytu či vízum. Do té nelegální části spadnou v okamžik, kdy třeba neopustí zemi v době skončení platnosti přidělených dokumentů, případně začnou pracovat, ačkoliv na to nemají daná povolení.

Restrikcemi nelze vyhladit zcela nelegální migraci, neboť je velmi obtížné získávat reálná čísla a fakta spjatá s touto tematikou. Mohou však přispět k prohloubení, neboť čím více omezení, tím větší motivace k hledání si výhodnějších východisek. Má to tak dopady, jak na cílený stát

migrace, tak i samotné cizince, kteří do daných zemí přišli legální cestou. Základní rozčlenění dopadů znázorňuje následující tabulka č. 2:

Tabulka 1: Dopady ilegální migrace

Pozitivní dopady ilegální migrace	Negativní dopady ilegální migrace
Právní restrikce a nařízení	Větší snaha obejít zákony, případná kriminalita
Zaplnění pracovního trhu cizinci, díky čemuž se obsadí nežádoucí pracovní pozice; obsazení pozice díky vydání pracovního povolení	Obsazování pracovních pozic za menší finanční ohodnocení bez povinných odvodů (sociální a zdravotní pojištění, daňová povinnost)
Nižší finální cena vyrobeného produktu, na kterém pracuje levnější zahraniční pracovní síla	Chybí zde povinné odvody ze mzdy, menší zápočet finančního výsledku do důchodového výměru
Rozmanitost výrobků na trhu, díky kterým lze poznávat více kulturu přistěhovalců	Možný vznik sídel pro překupnické zboží

Zdroj: Drbohlav, 2005

3.4 Teorie integrace migrantů

Nerovnoměrné rozložení hospodářství zemí a jejich postavení v rámci celosvětového měřítko je ovlivňováno již od počátku vzniku lidstva. Neustálý boj o území, které vznikaly s cílem dostat se na nové území, kde jsou lepší životní podmínky (zemědělství, obydlí), rivalita a souboje v dávné historii, současné době porovnávání mezi „bohatým Západem“ a „chudým Východem“, kdy světovými ekonomickými hráči byly označovány hlavně Spojené státy americké, Rusko a Japonsko. Rozdíly zcela ještě nevymizely, naopak se propast mezi nimi ještě více prohloubila. Čím dál tím více setkáváme s rozdělením zemí na tzv. rozvojové a vyspělé. Na světě neustále roste počet obyvatel, s ním ruku v ruce i objem spotřeby, inflace, případně směnné kurzy domácí měny států, které vedou k těm nejzásadnějším rozdílům mezi jednotlivými státy světa. Světová banka klasifikuje země do 4 skupin podle hrubého národního důchodu (HND). „HND je součtem sald prvotních důchodu z využívání výrobních faktorů za jednotlivé rezidentské sektory.“ (Brčák, 2014, s. 20) Vztahuje se jak na domácí, tak zahraniční produkci. Rozdělení států do skupin znázorňuje následující tabulka 1, kdy se bere v úvahu, že hlavní změny jsou zapříčiněny ekonomickým růstem a inflací. Srovnání HND je v měně USD (americký dolar), metoda atlas světové banky.

Tabulka 2: Kategorizace zemí dle Světové banky

Skupina zemí	HND na osobu (USD, 2020)	HND na osobu (USD, 2019)	Příklad státu
Nízký důchod	méně než 1 036	méně než 1 026	Súdán
Nižší střední důchod	1 036 – 4 045	1 026 – 3 995	Nepál
Vyšší střední důchod	4 046 – 12 535	3 996 – 12 375	Indonésie
Vysoký důchod	více než 12 535	více než 13 375	Mauricius

Zdroj: Světová národní banka

Rozvojové země čelí nedostatku výrobního faktoru kapitálu, jelikož do kapitálu se investuje mnoho finančních prostředků, které zde často chybí. Co mohou tyto státy nabídnout ve velkém měřítku je obrovský přebytek výrobního faktoru práce. Častokrát dochází, i na menší vzdálenosti, k pohybu především mladších osob, za prací do vyspělejších zemí, které jsou sousedními k těm státům, ze kterých fyzické osoby pocházejí. Práci totiž nabízí vyspělé země, které čekají na mnohdy levnější pracovní sílu z právě méně rozvinutých zemí. Vyspělé země jsou charakterizované přebytkem kapitálu. (Palát, 2014. s.14)

Cesta za prací je jedním z hlavních faktorů rostoucí mezinárodní migrace, což si vyžádalo vznik velkého množství teoretických koncepcí aspektů vzniku migrace. V běžné praxi se nelze řídit jednou danou koncepcí, jelikož nemohou zcela pojmut všechny příčiny přemístování osob.

3.4.1 Ravensteinovy zákony

Autor koncepce poukazuje na vzdálenost migrace od rodné země, destinace, osoby, které migrují. Jedná se o první odbornou práci, která přispěla k tvorbě dalších teorií o struktuře a způsobů migrace. Ravenstein dal dohromady 7 základních zákonů migrace:

- Každý migrační tok vytváří zpětnou migraci.
- Většina migrantů se přesunují na krátkou vzdálenost.
- Migranti, kteří migrují na delší vzdálenosti, mají sklon vybírat si jako destinaci velká města.
- Venkovské obyvatelstvo migruje více než obyvatelé městských oblastí.
- Rodiny jsou méně aktivní v mezinárodní migraci, než mladí dospělí jedinci.
- Většinu migrantů tvoří dospělé osoby.
- Velká města rostou především v důsledku migrace spíše než díky přirozenému přírůstku. (Ravenstein, 1885, 1889)

V 21. století se na tyto zákony můžeme dívat z jiného pohledu. Lze souhlasit s propojeností migrační toků, každá cesta přináší nějaký přínos pro obě destinace. Jak ale definovat kratší vzdálenost? V 19. století byla omezení pohybu, čekalo se na povolení od vlády a víza, aby člověk mohl nějak vycestovat. I kratší vzdálenost byla velký problém. V technicky vyspělém 21. století častokrát vzdálenost již nehraje tak velkou roli. Například z Prahy do Paříže se dostanete autobusem za 13 hodin, letadlem dokonce za 3 hodiny. Velká města nabízejí větší možnost karierního uplatnění, často symbolizují vyšší platové ohodnocení. Více příležitostí se v nich též nabízí ohledně osobního života, ať již partnerských či kamarádských vztahů. Nevýhodou může být však vyšší životní náklady, konkrétně v Česku finanční propad mezi náklady na bydlení v Praze a zbylých částí republiky. Migrace celých rodin a jedinců je častokrát zapříčiněna lepšími nabídkami práce, života, či vzdělání.

3.4.2 Push-pull teorie

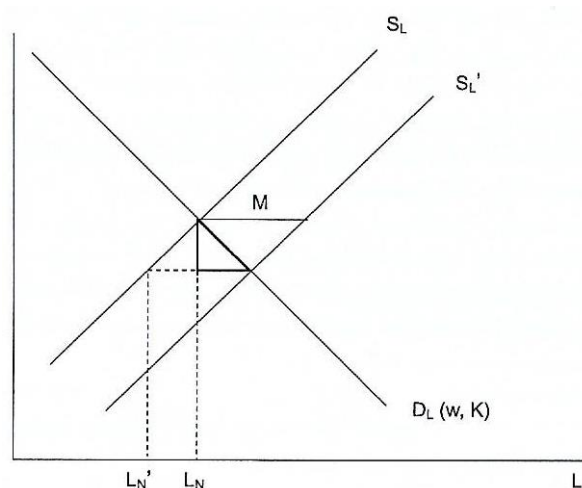
Faktory ovlivňující přemísťování osob rozděluje tato teorie na tzv. faktory tlaku a tahu. (Uherek et al., 2004) Aby se fyzická osoba donutila k přesunu do jiné oblasti, musí na ni působit nějaké faktory, které ji postrkují k tomu změnit působiště života. Častokrát se jedná o negativní faktory, které nutí jedince k přemýšlení o změně. Bývá tím nedostatek pracovních míst, špatné platové podmínky, nedostačující zdravotní péče, nekvalitní životní podmínky (sucho, rozšiřování pouští, přírodní katastrofy, diskriminace, nestabilní politická situace. Tyto nepříznivé podněty nemusí ještě vést k migraci. Musí zde tedy existovat pozitivní faktory, tzv. pull faktory (Lee, 1966; Janes, 1969). Těmi pak bývá vidina lepších životních podmínek ve všech směrech – práce, finance, kultura, politická a náboženská svoboda, bezpečnost. Zohlednit se též musí barikády, které mohou blokovat snadné přemístění fyzických osob, například jazyková bariéra, vízová povinnost, náklady spojené s cestováním, vzdálenost cesty a odloučení od rodiny.

3.4.3 Neoklasická teorie migrace

Migrace je důsledkem nerovnoměrného rozdělení práce a kapitálu, kdy je vysvětlována na úrovni celé země – makroekonomický přístup, nebo na úrovni jednotlivce – mikroekonomický přístup (Massey, 1993). První přístup je zcela omezen jen na jednu oblast, a to mezinárodní rozdíl ve mzdách a pracovních příležitostech, nezohledňuje se zde segmentace trhu. Tento rozdíl přetrvává i v současnosti, lidé za prací dojíždějí přes hranice a domů se vrací většinou za rodinou jen na víkend. Země, které nemají dostatečně kvalifikované pracovníky, proto aktivně

sahají po příležitosti sehnat pracovníky ze zahraničí. Práce se stává vzhledem ke kapitálu nedostatkovou, čímž dochází k tlaku na růst mezd. V ostatních zemích je to obráceně – dostatek pracovní síly za malé finanční ohodnocení. Přirozeně lidé hledají takovou práci, která pokryje jejich nezbytné osobní náklady, případně vytvoří nějakou rezervu. O to se částečně opírá i druhý přístup – mikroekonomický. Zde si fyzické osoby porovnávají náklady a přínosy migrace, konkrétně očekávané náklady, které lze chápat jako investice a přínosy migrací související. (Palát, 2014. s. 19) Příchodem migrantských pracovníků tak dochází k obsazení pracovních pozic, častokrát na úkor rodilých příslušníků a snižování mezd. Tento jev znázorňuje následující graf.

Graf 4: Neoklasický model trhu práce – příchod pracovních migrantů

Zdroj: Palát, 2014

3.4.4 Nová teorie pracovní migrace

Teorie zohledňuje rozhodování většího celku, ne jedince. Jedná se především o rozhodování rodiny. Hlavním studovaným faktorem je tu snaha zlepšit životní podmínky rodinného celku, nejen příjmy, ale i zvýšení životní úrovně, kapitálu. Častokrát je tak vyslán vzdělanější jedinec za pracovní příležitostí, aby zajistil finanční přínos celé rodině. Stává se tak díky poměřování životní úrovně jednotlivých rodin. V tomto se liší tato teorie od výše zmíněné Neoklasické. Teorie se soustředí na zhodnocení příčin migrace ve vysílající zemi, nebere moc zřetel na cílovou destinaci. (Palát, 2014)

3.4.5 Teorie duálního pracovního trhu

Největší důraz se v této teorii klade na poptávku ze strany cílové země po pracovní síle

z rozvojových zemí. Pracovní trh ve vyspělých zemí nabízí velký rozlišení pracovních příležitostí pro různé věkové kategorie, pohlaví i stupně vzdělání s cílem motivovat lidi (převedším s nižším vzděláním) ke kariéernímu růstu. Odlišuje se od předchozích teorií v tom, že se zde neklade důraz na mzdovou nerovnost a zároveň se vytváří samostatný trh práce pro pracovníky s nízkou kvalifikací a druhý pro pracovníky s vyšší kvalifikací. (Palát, 2014) Dostatek pracovních míst pro migranty ovlivňuje především hospodářský růst vyspělých zemí, snaha obsadit tyto místa cizinci vychází především z řad firem a státu. Oba výše zmíněné trhy vytváření akcí a reakcí při obsazování migrantů na pracovní pozice.

3.4.6 Teorie světového systému

Poukazuje na rozdílné kapitální složení jádrových a periferních oblastí. Kumulativní nárůst kapitálu v rozvinutějších oblastech napomáhá k získávání venkovské, často zemědělské, pracovní síly. Ta se totiž stává levnou pracovní silou v jádrových oblastech. Dále se předpokládá o mezinárodní migraci především mezi minulými koloniálními mocnostmi a bývalými koloniemi. (Palát, 2014, s. 22)

3.4.7 Teorie sítí

V této teorii se hledí především na propojení jedinců s myšlenkou migrovat. Jedná se o vazby rodinné, přátelské, partnerské, pracovní. Vznikají zde tzv. migrační sítě, které propojují stávající migranty a potencionální. Díky těmto sítím si tak mohou lidé předávat zkušenosti, pomáhat si a utlumit jisté nejistoty spojené s přemístování fyzických osob, nebo třeba pomoci jedincům najít bydlení a práci v nové zemi, do které se chystají. Důraz se zde klade též na psychologické faktory, jako je srovnání s novou kulturou, jazykovou bariérou, pocit osamění.

3.4.8 Teorie transnacionálního prostoru

Neustále kupředu se ženoucí rozvoj země ve všech směrech napomáhá k neztracení kontaktu s rodnou zemí i v tom případě, kdy se fyzická osoba rozhodne odjet za prací, studiem apod. do zahraničí. Díky vysokému pokrytí internetu na světě, levným jízdenkám a velkého rozvoje železniční, silniční i letecké dopravy, se stává případný návrat do rodných končin snazším a jednodušším.

3.4.9 Institucionální teorie

Zaměření především na roli institucí napomáhající k prohloubení migrace. Zohledňují se zde jak procesy na podporu legální migrace, tak se zde objevují ale i instituce, které objevují důsledky nelegální migrace a snaží se pracovat na jejím ukončení – falšování dokladů, zaměstnávání migrantů bez pracovního povolení.

3.4.10 Teorie kumulativní příčinnosti

Teorie je postavena na myšlence, že určitý proces vyvolává jisté změny v prostředí, které udržují či posilují proces, který změnu původně vyvolal (Baršová a Barša, 2005) Migrační změny napomáhají kumulativně k další migraci. Opírá se o teorii sítí a institucionální teorii, zařazením předávání informací skrz sociální sítě a instituce vzniklé k podpoře legální migrace.

3.5 Právní rámec migrace v České republice

Podstatnou částí během začleňování migrantů v České republice tvoří kromě psychologického hlediska, formálního hlediska také právní hledisko. Základní pravidla ustanovená v **Listině základních práv a svobod** jsou pro všechny lidi stejná, a to bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, víry, sexuality, případně politického smíšení. Fyzické osoby přicházejí do Česka z různých států světa. Pro migranty tak platí rozdílné požadavky ohledně vstupu, délky pobytu na území naší republiky a s tím spojené dokumenty.

Dle **Zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR** lze rozlišit cizince do dvou skupin: občané Evropské unie, kde se právní rámec opírá o nařízení Evropského parlamentu a rady a občané tzv. třetích zemí. U druhé skupiny je podstatné rozlišit, zda daná fyzická osoba jako migrant, má vízovou povinnost či nikoliv. Ať už je účel pobytu jakýkoliv, pokud vzniká vízová povinnost, musí mít každý účel (studium, podnikání, zaměstnání apod.) své vízum. Výše zmíněný zákon nevztahuje na žadatele azylu, mezinárodní ochrany, dále pak na cizince, kteří zůstávají na území Česka ze zvláštních právních stanovení o přechodném pobytu ozbrojených cizích sil. S důvody vstupu migrantů do cílové země se nabízí otázka, jak dlouho se ve vybrané destinaci zdrží, nebo zda tam hodlají setrvat. Rozlišuje se přechodný a trvalý pobyt. Cizinec může pobývat na území ČR (§17):

- bez víza,
- na základě krátkodobého víza uděleného podle přímo použitelného právního předpisu Evropských společenství,
- na základě dlouhodobého víza, povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k přechodnému pobytu,
- na základě výjezdního příkazu.

Jestliže cizinec požádá o mezinárodní ochranu, azyl, či je ve státním integračním programu, právní náležitosti upravuje **Zákon č. 325/1999 Sb. O azylu**. Žadatelé o azyl mohou naléhat na pomoc z různých důvodů, od politických, přes sociální a bezpečnostní. Taktéž se zde zařazuje žádost o azyl za účelem sloučení rodiny. Je zde zapotřebí vyvíjet vzájemnou spolupráci obou stran, azylantů i organizací starajících se o tyto migranty. V České republice existuje Státní integrační program, který napomáhá k sociálnímu, kulturnímu, finančním zabydlení se migrantů. (Palát, 2014, s. 13)

Zaměstnávání cizinců má taktéž právní rámec ustanovený v **Zákoníku práce č. 262/2006 Sb.** Jedná se o soukromě-právní kodex, který nebyl importován při rekodifikaci roku 2012 do občanského zákoníku, a proto má své specifické postavení. V historii si v některých částech protirečil s občanským zákoníkem a to v §1 Občanského zákoníku, který říká, že „pracovně-právní vztah vzniká nejdříve podepsáním pracovní smlouvy“, na kterou ale neexistovala právní úprava. (§1 č. 262/2006 Sb.) Tu v současnosti lze najít v §4 Zákoníku práce, který říká, že to co nejde řešit zákoníkem práce, se řeší pomocí Občanského zákoníku při respektování zásad, na kterých je postaven Zákoník práce. Jedná se zde o vztah lex generalis vůči lex specialis neboli obecné ku zvláštnímu. (§4 č. 262/2006 Sb.)

Předpisy o zaměstnanosti vymezují práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatele vůči veřejnoprávní dimenzi, resp. státu. Patří sem **zákon č. 1/1991 Sb. O zaměstnanosti, zákon č. 9/1991 Sb. O zaměstnanosti a působnosti orgánu České republiky na úseku zaměstnanosti, nebo nařízení vlády č. 103/2002 Sb. O hmotné podpoře na vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace zaměstnanců v rámci investičních podmínek**. V případě, že se jedná o cizince, který podniká na základě živnostenského oprávnění, legislativní úpravou v tomto případě je **zákon č. 455/1991 Sb. O živnostenském podnikání**.

3.6 Shrnutí teoretické části

V úvodu teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, které napomáhají k otevření jednotlivých kapitol práce. Je důležité si uvědomit rozdíl mezi migrantem a cizince, žadatelem o azyl. Definovány jsou zde dvě základní pracovní činnosti – zaměstnání a podnikání. Popsán zde byl jeden z výrobních faktorů – práce, pojmy nabídka a poptávka práce a vymezení rovnovážného body na trhu práce. Definici pojmu migrace a migrant rozebírá třetí kapitola teoretické práce. Plynoucí na ní navazují zhodnocující teorie migrace a dopady migrace na český trh práce. V poslední kapitole byl vyčleněn prostor pro legislativní nařízení a podklady s řízení legální a nelegální migrace.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část se blíže věnuje vývoji migrace na českém pracovním trhu v období od vzniku samostatné České republiky po současnost. Porovnány jsou tu aktivní přístupy na podporu legální migrace a opatření proti nelegální migraci. V poslední části je rozepsán blíže dotazník se osobami původem z cizích zemí a seznámení s jejich názory na životní podmínky v České republice.

4.1 Vývoj migrace na českém pracovním trhu

S globalizací se naše země otevřela migračnímu tématu. Přestože se Česko stále seznamuje s tímto pojmem, vývoj migrace, ať už té legální či nelegální, zde nabývá dynamického charakteru. V dobách vlády sovětského svazu, době komunistické, bylo velmi těžké cestovat mezi jednotlivými zeměmi, lidé častokrát museli mít dobré známosti u vyšších pozic, osobní skóre, případně peníze. Tedy Československá socialistická republika byla otevřena lidem z kapitalistických zemí, ale svým občanům ne. Aby mohlo být vycestováno z ČSSR, byla zapotřebí výjezdní doložka a cestovní pas, a to do doby nástupu normalizace v roce 1989.

4.1.1 Vznik samostatné České republiky a konec 20. století (1993–1999)

Počátek roku 1993 nese změny především rozdělením na dva samostatné státy. Vzniká zde svobodný pohyb v rámci jednotlivých států, zapříčinilo to nárůst přistěhovalců do nově vzniklé ČR. Zaměstnávání zahraničních pracovníků bylo v této časové ose zcela v počátcích, přinášelo to pozitivum v tom, že se začaly obsazovat pozice odmítané tuzemskými pracovníky v různých sektorech. Regulace přílivu cizinců byla ve formě vydávání pracovních povolení.

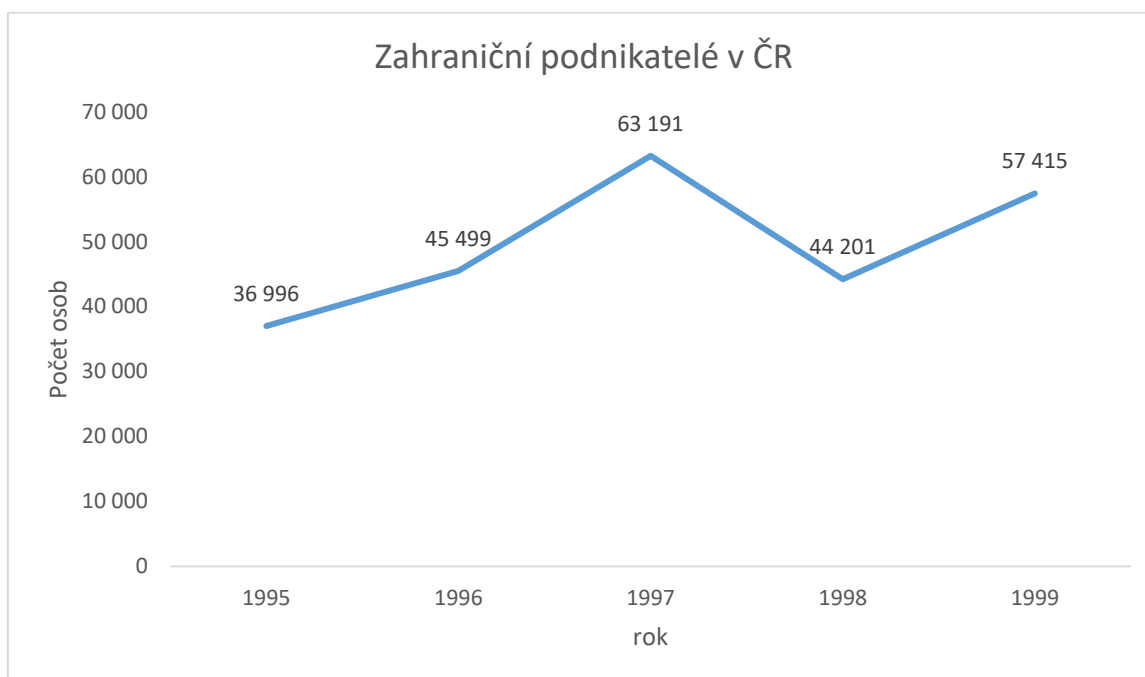
Koncem 20. století dochází k otevření hranic a zájem, ať už s dlouhodobým nad 90 dní či trvalým pobytem, se zvyšuje. Zaznamenává se vzrůst z počtu 77 668 na 228 862 zahraničních fyzických osob v letech 1993 až 1999. Podle Českého statistického úřadu k roku 1995 eviduje ČR 148 855 zahraničních fyzických osob zaměstnaných ve státním i soukromém sektoru, zaměstnanecký i podnikatelský vztah. Nejvíce cizinců je zaměstnaná v kraji Praha (49 830 osob), Moravskoslezský (18 703 osob) a Středočeský kraj (15 302 osob). Ve Středočeském kraji vévodí především krajské město Mladá Boleslav, nespočet osob se uplatňuje v automobilovém průmyslu u automobilky Škoda. Nejméně kraj Vysočina (2 340 osob), Olomoucký kraj (3 200 osob) a Pardubický kraj (4 144 osob). K poklesu zaměstnaných cizinců dochází k roku 1998, kdy z původních 193 958 osob, které byly evidovány podle Úřadu práce,

klesá počet na 155 448 cizí osob. (ČSÚ, 2020)

Velký potenciál zaznamenává živnostenská sféra soukromého sektoru, která je v počátcích jak pro cizince, tak pro občany Česka. (Čermáková, 2011) Uplatnění v podnikatelském sektoru nachází především fyzické osoby vyučené v řemeslu. Nicméně i v současné době rozjet podnikání chce zpočátku vklad kapitálu, majetek, který chyběl i samotným rodilým občanům natož cizincům. Přesto byla česká strana podnikatelů více podporovaná, šlo sjednat podnikatelské úvěry, které ale neměli výhodné nabídky pro dlužnickou stranu smluvního vztahu z důsledku podmínek zajištění kapitálu a vysoké úrokové míry poskytnutého úvěru. Poptávka ze strany migrantů po podnikatelských činnostech stagnuje, a to vzhledem k počtu cizinců v těchto letech na území České republiky. K posílení dochází zavedením programů k podpoře podnikání, především v letech 1994, jako jedna z podmínek vstupu do EU.

Následující graf 5 zobrazuje počet podnikatelů fyzických osob z řad migrantů s platným živnostenským oprávněním na území ČR od roku 1995 do roku 1999.

Graf 5: Počet zahraničních podnikatelů v České republice v letech 1995–1999

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

V první třech letech činí nárůst podnikajících zahraničních 26 195 fyzických osob. Hospodářský vývoj v zemi je charakterizovaný zpomaleným růstem, roste nezaměstnanost a zaznamenává se mírný pokles zaměstnanosti. Koncem roku 1997 graduje počet cizinců v podnikatelské sféře. V roce 1998 dochází k nárůstu pracovních míst, nicméně se Česko

potýká s růstem nezaměstnanosti, což ovlivňuje i pokles živnostníků v roce 1999, na zemi doléhá politická a ekonomická krize z roku 1997. Snahou do dalších let je snížit nezaměstnanost, snaha rozšiřovat dále pracovní místa pro původní i nové obyvatelstvo, aktivní podpora produktivity práce. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020)

Přechod na tržní ekonomiku s podporou především soukromého sektoru měl z počátku dobrý směr, nicméně dlouhodobější udržení nebylo vždy zcela reálné. Častokrát podniky krachovaly, ať už z důvodu zadlužování se státními úvěry, či velkou konkurencí v oboru, což vedlo k mírnému vzrůstu nezaměstnanosti. Politická strana ODS, která byla v těchto letech u vlády, samozřejmě přijímala opatření k aktivní podpoře zaměstnanosti, vznikaly daňové úlevy, menší odvody za sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců.

Největší zastoupení dle státní příslušnosti mají evropské země, jmenovitě Polsko, Slovensko, Ukrajina. Zajímavý stát s počtem narůstajících cizinců na území ČR je pak Vietnam, kdy v od roku 1994 do 1999 se počet těchto zahraničních přistěhovalců zvětšil 2,7krát, Ukrajina pak dokonce 4,6krát. Naopak zastoupení polských jedinců klesl z původních 20 021 v roce 1994 na 18 278, jak je blíže zobrazeno v tabulce 3.

Tabulka 3: Počet cizinců podle státního občanství v letech 1994-1999 (v osobách)

Rok/Země	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Celkem cizinců v ČR	104 343	159 207	199 152	210 311	220 187	228 862
Korejská republika	73	32	171	135	48	196
Polsko	20 021	23 053	24 491	25 019	22 166	18 278
Slovensko	16 778	39 725	50 255	52 178	49 621	40 362
Rakousko	1 875	2 223	2 226	2 276	2 283	2 282
Ukrajina	14 230	28 158	46 303	43 402	52 684	65 883
Vietnam	9 633	14 213	17 620	20 950	22 875	24 824

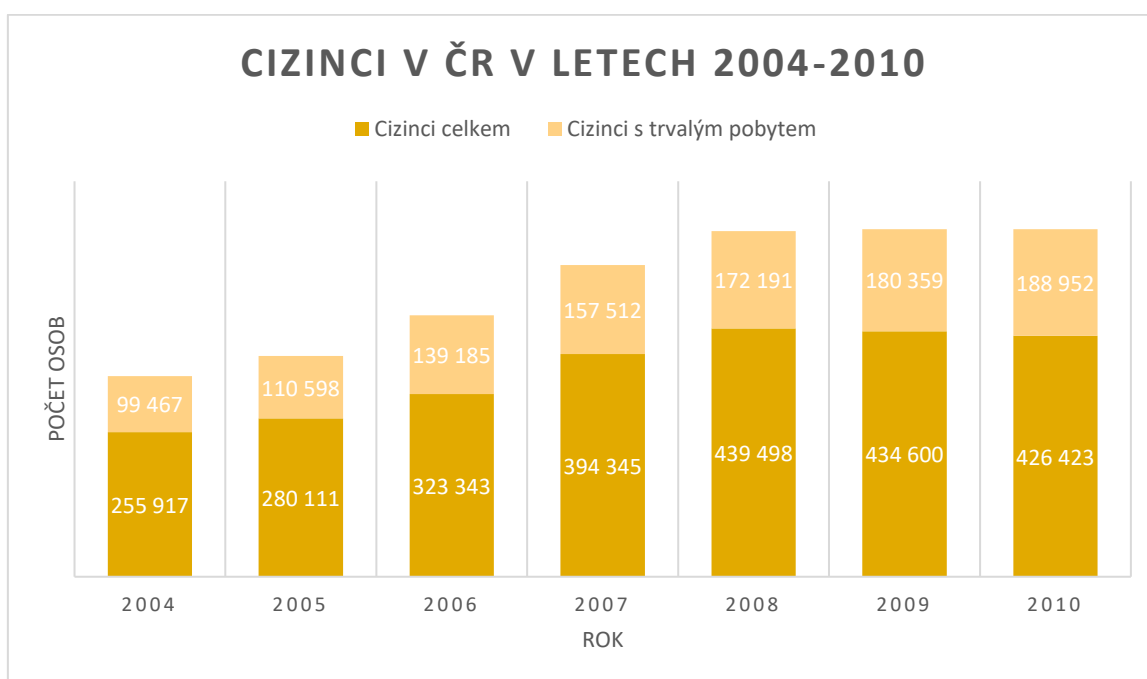
Zdroj: Český statistický úřad, 2020

4.1.2 Od počátku 21. století k ekonomické krizi (2000–2010)

Cílem tohoto období je opět nastartovat hospodářský růst státu, což se v době od roku 2000 do 2008 celkem i daří. Vznikají nové koncese, nařízení a programy spojené s podporou aktivního přijímání cizinců. Větší důraz se však klade na kvalitu pracovníků, a to nejen u migrantů, ale celkově na obyvatelstvo ČR. Do povědomí společnosti se dostávají taktéž potřeby jedinců v oblasti zdravotní, sociální, rodinné, ale i finanční. Například u minimální mzdy vznikl nárůst o dvojnásobek během let 2000 až 2007, z původních 4000,- Kč na 8000,-Kč. Tento ukazatel se

ale pak dlouho držel fixní, změna přišla až k roku 2013. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) Počet cizinců se na přelomu století snížil o necelých 28 000 osob, nicméně v dalších letech roste lineárně. Největší zastoupení mají kraje Praha s počtem 148 447 osob, Středočeský s 57 757 osob a Jihomoravský kraj s 35 953 osob. Nejmenší pak kraj Vysočina s 8 023 osob, Zlínský s 8 032 osob a Olomoucký s 9 465 zahraničních osob. Čísla jsou platná pro rok 2010. Postupný vývoj počtu migrantů přes hranice státu Česka znázorňuje blíže graf 6. (Český statistický úřad, 2020) V grafu je zobrazen celkový počet migrantů na území České republiky, včetně žadatelů o zdejší azyl v zemi. Druhá křivka pak vyjadřuje fyzické osoby s trvalým pobytem.

Graf 6: Cizinci v České republice v letech 2004-2010

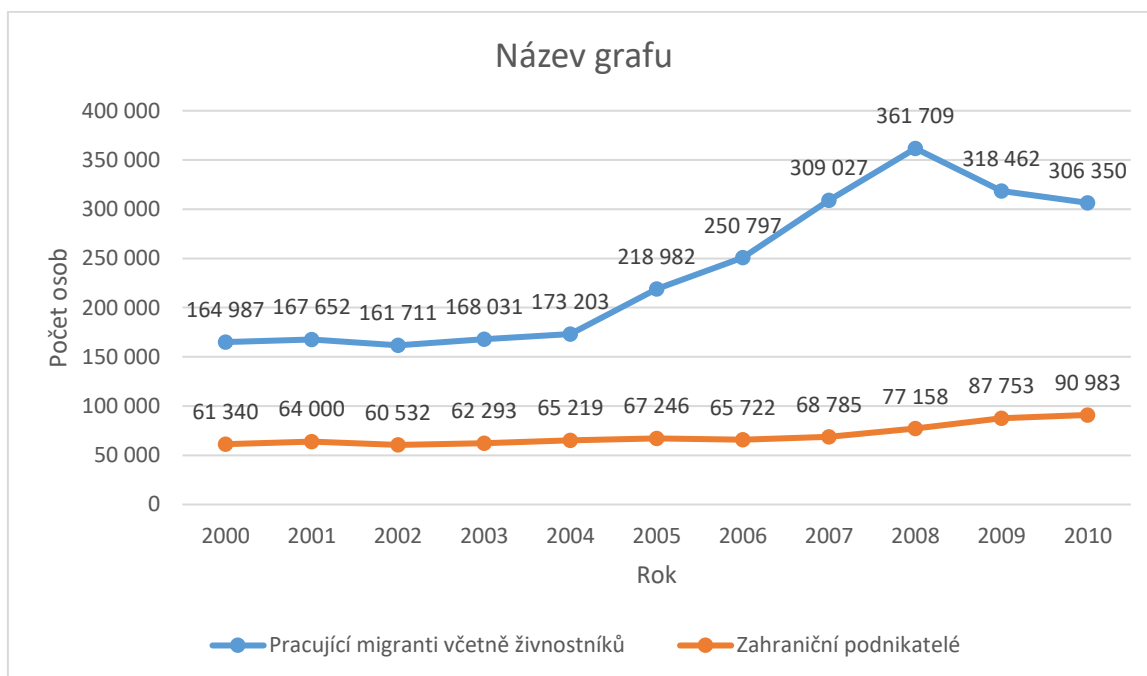
Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Z pohledu státní příslušnosti zde má největší zastoupení ve sledovaném období národnost ukrajinská, slovenská, ruská, vietnamská. Nárůst migrantů z Ukrajiny je 2,5krát vyšší než v předchozím desetiletí, u Vietnamu je to pak 2,6krát. (Český statistický úřad, 2019)

Intenzitě podnikání, ani zaměstnanosti cizinců moc nepomáhají restriktivní nařízení vlády, které zpřísňuje získávání pracovních víz, především pak Vietnam a Ukrajina, kde se tyto dvě země dlouhodobě udržují na předních pozicích v počtu pracujících migrantů u nás. (Čermáková, 2011) Vývoj zaměstnanosti zahraničních pracovních sil znázorňuje následující graf 7.

Z grafu je patrné, že podnikání na živnostenské list si udržuje pomalý růst, který nemá žádné značné poklesy. Za zmínku stojí progres z roku 2009, kdy stoupl počet zahraničních živnostníků o 10 595 osob. Z celkového počtu 306 350 zaměstnaných cizinců v roce 2010 činí počet podnikajících osob cizího původu 90 983 osob. Největší podíl na tomto číslu mají občané se státním občanstvím Vietnam 33 164 osob, Ukrajina 29 739 osob. Oba tyto státy v součtu převyšují počet všech podnikajících migrantů ze zemí EU, kdy počet z těchto zemí vykazuje 18 798 osob. Nejvíce pak lidé se státním občanstvím ze Slovenska 10 681, Německa 1 527 a Polska 1 608 osob, nejméně pak Lucembursko 3, Malta 7 a Kypr 15 osob. (Český statistický úřad, 2019)

Graf 7: Počet pracujících migrantů v České republice v letech 2000-2010

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

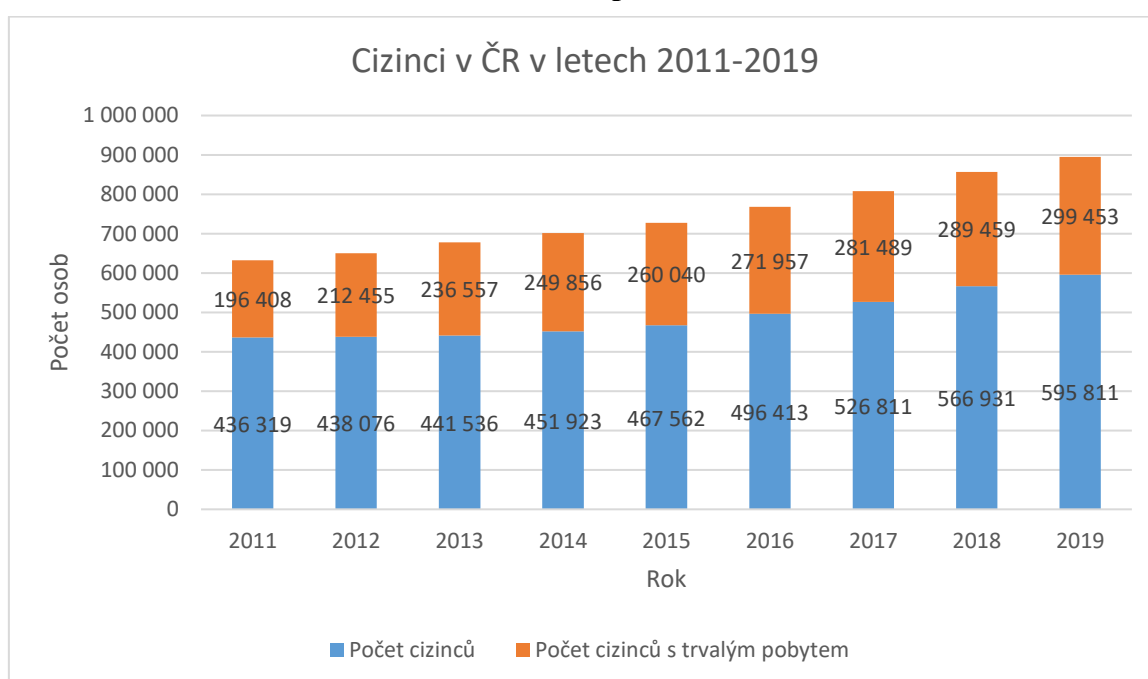
4.1.3 Období roku 2011-2019

Charakterizováno toto období je enormním nárůstem počtu cizinců, především pak ze zemí EU. Vstup občanů z EU na území Česka a uplatnění na pracovním trhu je v porovnání s občany třetích zemí jednodušší. Především v tom, že migranti z první skupiny mohou na v ČR pracovat bez omezení. U druhé skupiny je potřeba si zažádat o úřední souhlas ve formě povolení k práci. Tím může být zaměstnanecká karta, modrá karta, případně povolení k zaměstnání (zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnání). Technologický vývoj a dostupné rozšíření dopravy (železniční, letecká i silniční) napomáhá k pohybu osob přes hranice. Lze se setkat s osobami, které aktivně dojíždí za prací do České republiky, případně s lidmi, kteří tu mají trvalý pobyt. V dostupnosti

dopravy lze konstatovat, že občané z Evropy mají větší možnosti na získání dostupných prostředků pro uplatnění na českém pracovním trhu.

V posledním téměř desetiletí narůstá počet cizinců lineárně. Od roku 2011 do roku 2019 přibylo 159 492 osob, které překročili hranice státu jako migranti. Největší nárůst zaznamenává opět kraj Praha (210 483), Středočeský (81 944) a Jihomoravský (52 741). Nejméně pak kraj Zlínský (11 290), Vysočina (11 921) a Olomoucký (12 970). Čísla jsou platná k roku 2019. (Český statistický úřad, 2019) Vývoj cizinců s trvalým pobytem a počtem migrantů znázorňuje následující graf 8.

Graf 8: Cizinci v České republice v letech 2011-2019

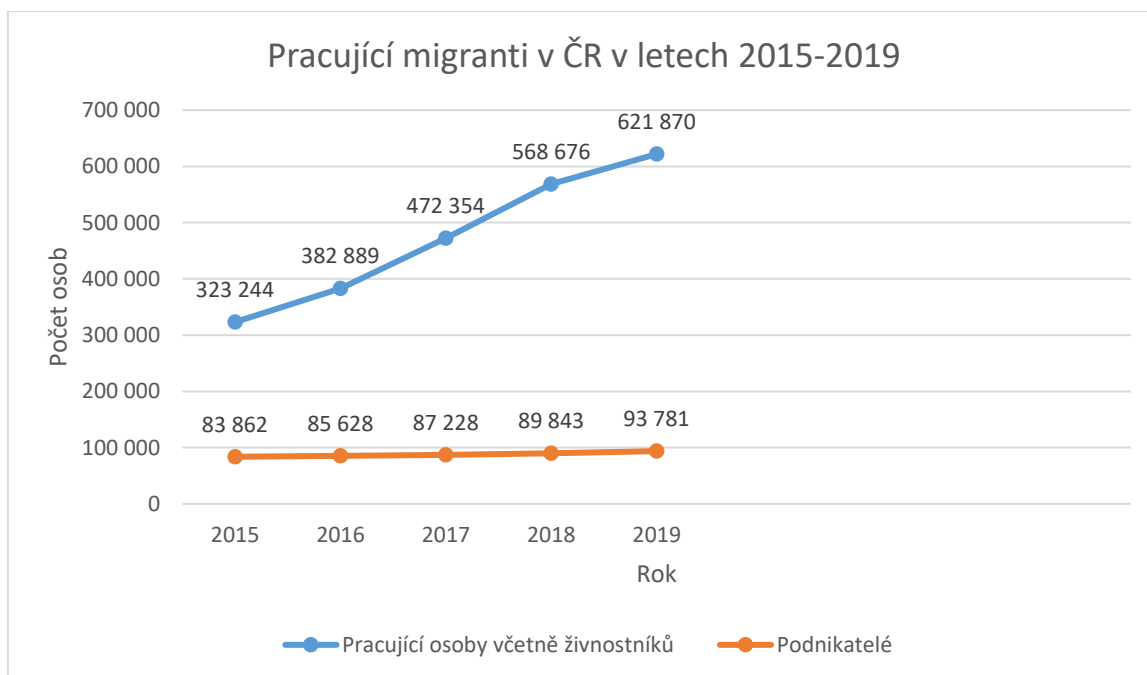
Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Očekávání do zapojení pracovního chodu ze strany migrantů jsou stále velká, svědčí tomu fakt, že zaměstnaná je většina příchozích migrantů do naší země. (Valentová, 2018) Počet zaměstnaných migrantů se v od roku 2011 do roku 2019 zvýšil více než polovinu, z 310 921 na 715 651 osob, zahrnující osoby pracující jako zaměstnanci i podnikající. Nejvíce cizinců zaměstnává kraj Praha (249 667), Jihomoravský (71 890) a Plzeňský (63 570). Nejméně pak kraj Olomoucký (13 537), Vysočina (14 103) a Zlínský (15 010). (Český statistický úřad, 2019)

Sjednocené podmínky pro občany ČR i cizince z EU, ESH a Švýcarska napomáhají k neustálému růstu zájmu o živnostenské listy a podnikání. V okamžiku, kdy chce podnikat občan z třetí země, musí splňovat podmínku víza alespoň nad 90 dní a zároveň je jeho

podnikatelský záměr posuzován zastupitelským úřadem ČR. Pracujících zahraničních osob je ve státu dostatek, navíc je o ně ze strany firem i státního sektoru zájem. Během 4 sledovaných let se stav zvýšil o něco málo přes polovinu. Vývoj živnostenského oprávnění výrazně neroste, posun je o 9 919 podnikatelů během sledovaného období. Nejvíce zahraničních podnikatelů tvoří státy Ukrajina (22 924), Vietnam (20 733). Ze zemí EU má největší zastoupení Slovensko (19 035), Německo (3 045) a Polsko (2 650). Nejméně pak Lucembursko, Malta, Kypr.

Graf 9: Počet pracujících migrantů v ČR v období 2015-2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

4.2 Vývoj nelegální migrace v České republice

Práce bez legislativního podkladu, stanovených odvodů daní a sociálních plateb, ale i dostatečné pracovní zabezpečení zaměstnance je součástí stínové ekonomiky. Nelegální aktivity migrantů v oblasti práce jsou jednou z menších složek této ekonomiky, přesto se tomu klade velká pozornost v politice, ale i ve společnosti. Přestože se vlády i EU snaží přicházet s nařízeními, které regulují objem pracovníků na černém trhu, měřítko nelegálních aktivit je stále vysoký. S tímto se samozřejmě potýká i české obyvatelstvo, častokrát se jedná o druhý nezdaněný příjem, nebo nákup nedeklarovaného zboží a služeb. (Fassmann, 2011)

Právní rámec vývoje nelegální migrační politiky vzniká v Česku již ve 20. letech 20. století, kdy na základě hospodářské krize byl přijat zákon o ochraně domácího trhu práce (č. 39/1928

Sb.). Ten stanovil, že v době nepříznivého stavu musí mít každý zaměstnavatel, který chce zaměstnat cizince zvláštní povolení. Porušení tohoto zákona bylo stíháno sankcí až 10 000,-Kč. Vznikem povolení k pobytu na území Česka tento zákon zaniká, legislativně zarámované je to v novém Zákoníku práce (č. 65/1965 Sb.) Velice bouřlivá jsou 90. léta 20. století, kdy ilegální aktivity nabírají na obrátkách, ale taktéž stoupá celoplošně nezaměstnanost. V roce 1991 v rámci obnovení regulačního procesu museli mít cizinci pracovní povolení, ustanoveno v Zákonu o zaměstnanosti (č. 1/1991 Sb.). Vydávání povolení je však striktně přísné. Velký nárůst nelegálních aktivit přinesl rok 1999, kdy vstoupil v platnost nový cizinecký zákon (zákon č. 326/1999 Sb.), který říká, že cizinec o pracovní povolení a povolení k pobytu má žádat již ze své rodné země, ne až v České republice. Vzniká tak zde velká bariéra pro vstup na území.

Do 21. století to však přináší výzvu s cílem aktivně podporovat legální část migrace, nastolování programů ke vzdělávání, rekvalifikaci migrantů s cílem vytvořit kvalitní pracovníky pro český pracovní trh. Jedním z prvních kroků je vydání povolení k zaměstnání a víz k pobytu nad 90 dní, ustanoveno v Zákonu č. 428/2005 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a taktéž pro živnostníky. Aby cizinci nemohli pracovat bez zákonných zdravotních a sociálních odvodů, začaly se vydávat tzv. zelené karty pro pracovníky z třetích zemí v roce 2007. Tato karta splňovala funkci oprávnění k pobytu i práci. Cílem bylo efektivní rychlé vydávání karet, do 30 dnů.

Přínosy podnikatelů z cizineckých zemí především pro EU se zabývá Nilsson v roce 2012. Ten ve stanovisku z 18. září 2012 stanovuje, že „podnikatelé z řad přistěhovalců přispívají k hospodářskému růstu a zaměstnanosti, často tím, že oživují opomíjená řemesla a živnosti, a stále více se zapojují do poskytování zboží a služeb s přidanou hodnotou. (Nilsson, 2012, s. 2) Vyzývá vlády a politické zastoupení jednotlivých zemí v EU, aby aktivně podporovali především legální migraci s cílem utlačit ilegální část. Z údajů o počtu nových podnikatelů vyplývá, že přistěhovalci patří mezi aktivnější a podnikavější část pracovního trhu jednotlivých zemí EU. Podnikají především s malými, případně středními podniky. Snahou EU je tyto podniky udržet, aktivně je podporovat financováním projektů, zkoumá taktéž kvalifikaci a praxi podnikatelů v terénu a pomáhá k rychlejšímu začleňování přistěhovalců do společnosti.

V následujícím grafu 10 je znázorněna nelegální migrace, konkrétně v počtu nelegálních pobytů, nelegálního vstupu zachyceného přes hranice a na hranicích státu v České republice. Graf je blíže popsán v jednotlivých podkapitolách kapitoly 4. 2 Vývoj nelegální migrace v České republice.

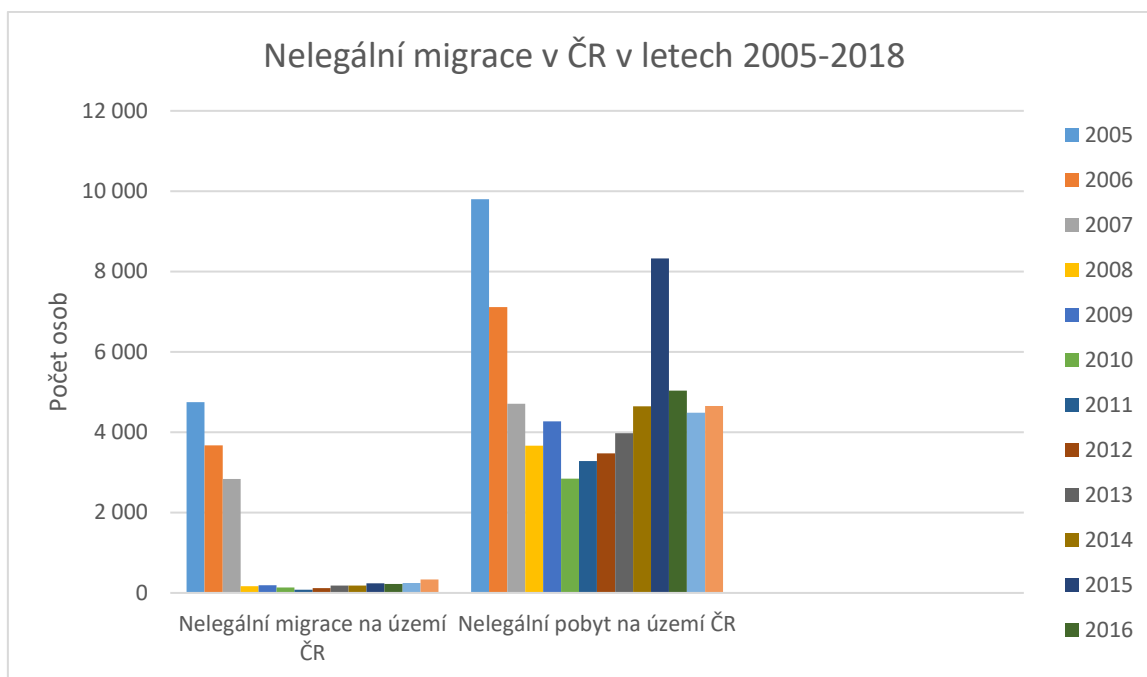
4.2.1 Nelegální migrace na hranicích států

Je patrné, že tato část ilegální migrace klesá. Účinek hraničních kontrol, ověřování cestovních dokladů, resp. povolení o pobytu, pracovním povolení, zabere hodně času, ale zdá se být účinné. Ve sledovaném období klesá počet zdržených osob na hranicích států z čísla 1 549 (rok 2005) na 338 osob (rok 2018). K velkému poklesu zdržených dochází na přelomu roku 2007 (1 001 osob) a 2008 (168 osob). Velkou část zahraničních osob tvoří lidé v první části sledovaného období převážně občané EU, z Německa v roce, Polska v letech a dále pak Ukrajina v letech 2005-2007. Vymizením povinnosti povolení ke vstupu na území ČR v rámci EU se přesunuje zdržení zahraničních osob spíše k občanům z Afriky a Asie. Nejčastěji se v rukou kontroly zachytili občané Indie, Číny, Sýrie, Vietnamu, Mongolska, Ruska, Egyptu. Výraznější částí zdržených jedinců tvoří muži než ženy. (Český statistický úřad, 2019)

4.2.2 Nelegální pobyt na území České republiky

Trend nelegálních pobytů má klesající charakter, když z původních 9 800 lidí v roce 2005, má k roku 2018 neohlášený pobyt téměř o polovinu méně lidí. Menší výkyv nastal na přelomu roku 2008 a 2009, když původních 3 661 osob vstoupil počet nelegálních pobytů na 4 267. Veštlí skok pak zaznamenává rok 2014 a 2015, kdy původně se na území Česka zdržovalo 4 641 osob s nelegálním pobytem. V roce 2015 to již bylo téměř dvojnásobné a to 8 323 zahraničních osob. Sledovanému období vévodí na první pozici Ukrajina, jejíž občané sem často jezdí jako levná a velmi často hledaná pracovní síla na méně významných pozicích. V roce 2015 převyšuje počet nelegálních pobytů země Sýrie. To je spojeno s nekončící válkou s Islámským státem. Přestože byla tato migrace předvídaná a nejspíše se na to šlo připravit, Evropská unie nestihla dostatečně stanovit hlavní body přijímání migrantů ze Sýrie. Státy tak často neměly kapacity a finanční kapitál na podporu této migrační vlny, nehledě na to, že složitost procesu podtrhla nejistá bezpečnost občanů EU. Celkově v roce 2015 má na území Česka nelegální pobyt 2 016 osob. (Český statistický úřad, 2019)

Graf 10: Nelegální migrace v ČR v letech 2005-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

4.3 Výzkumné šetření

Poslední část bakalářské práce je věnovaná popisu dat a kvalitativního výzkumu, kdy byly získány výsledky na základě rozhovorů a sdílení názorů s cizinci, kteří dlouhodobě žijí na území České republiky. Cílem rozhovorů bylo zjistit, jaké zkušenosti mají na pracovním trhu, s jednáním na úřadech a přístupem zaměstnavatelů, ale i českého obyvatelstva s jejich existencí. Rozhovor obsahoval 8 otázek, kdy jedna z otázek byla blíže rozvinuta na dalších 12 podotázek. Otázky se opíraly o teorie integrace migrantů, především pak o 7 Ravensteinových zákonů migrace. Jelikož současná doba s pandemií Covid19 neumožnila osobní setkání, častokrát byly rozhovory s dotazovanými osobami přes internet, nejčastěji formou videohovoru přes Google meets. Dotazování byly seznámeni s otázkami včas a řádně, rozhovory probíhali v době od června do listopadu 2020. Každý z participantů měl možnost se doptat na jakoukoliv otázku, které by nerozuměl, případně sám/sama mohl/a pak doplnit rozhovor o cokoli dalšího, s čím by se chtěl s námi podělit. Nejdůležitějším krokem bylo ujištění, že jejich identita nebude veřejná, každá dotazovaná osoba má přiřazené číslo, aby nedošlo k zneužití informací třetí stranou, případně aby nebyl nikdo z dotazovaných osočen z nelegálních praktik na pracovním trhu v České republice.

4.3.1 Oslovování dotazovaných osob

Při vytváření bakalářské práce jsme si nebyla jistá, zda bych dokázala tuto část realizovat, nevěděla jsem moc jak na to. Postupem psaní práce a kompletací teoretické části mě napadaly otázky, které by stály za doptání se cizinců pracujících u nás v České republice. Oslovení dotazovaných jsem neviděla jako bariéru, jelikož mám spoustu přátel a známých, kteří patří k zahraniční menšině. Oslovovala jsem své kamarády z celé České republiky, především formou sociálních sítí – na chatu na Facebooku a Instagramu. Nejvíce participantů bydlí v Praze, ve stejném městě, ze kterého pocházím. V dotazníku se objeví ale i pracující student z Chebu, případně podnikatelka z Ostravy. Během rozhovorů nenastal žádný problém, či chuť rozhovor ukončit z mé, ani dotazujících se strany. Ještě jednou bych ráda poděkovala všem za milý přístup, ochotu podělit se o svou životní cestu a zkušenosti. Celkem se zúčastnilo 8 lidí.

4.3.2 Charakteristika dotazovaných

Dotazovaní, se kterými byl provádět rozhovor jsou různorodí. Setkali se zde osoby ze zemí Evropské unie, zbylých evropských států, které v EU nejsou a pak občanů asijského původu. Všichni tazatelé jsou starší 18 let, ženy i muži ve věkové kategorii od 21 do 50 let, tudíž se jedná o osoby v aktivní produktivním věku. Především osoby z evropských zemí se zdržují na území Česka delší dobu, oproti tomu nejkratší dobu pobytu tvoří pak dotazovaní z Jižní Koreje. Souhrnně lze říct, že se dotazovaní liší věkem, pohlavím, druhem zaměstnání a jejich pracovními zkušenostmi. Většina dotazovaných bydlí v Praze, dotazovaný č. 7 bydlí v Chebu a dotazovaná č. 6 bydlí v Ostravě. Bližší přehled participantů znázorňuje následující tabulka 4, do které byly zahrnuty tyto položky: Číslo dotazovaného, pohlaví (muž, žena), věk (v číslech), země původu, druh výdělečné činnosti (zaměstnání, nebo podnikání), současná pozice, doba pobytu v České republice (v letech). Všichni na tyto části odpověděli.

Tabulka 4: Participantí rozhovoru

	Pohlaví	Věk	Země původu	Druh výdělečné činnosti	Současná pozice	Doba pobytu v ČR
Dotazovaný č. 1	Žena	21	Chorvatsko	Zaměstnání	Momentálně bez práce	16 let
Dotazovaný č. 2	Žena	24	Vietnam	Zaměstnání	Servis zákazníků	24 let
Dotazovaný č. 3	Žena	26	Srbsko	Zaměstnání	Zdravotnictví	5 let

Dotazovaný č. 4	Žena	31	Jižní Korea	Podnikání	Gastronomie	7 roky
Dotazovaný č. 5	Žena	47	Slovensko	Zaměstnání	Zdravotnictví	27 let
Dotazovaný č. 6	Žena	50	Ukrajina	Zaměstnání	Pojišťovnictví	28 let
Dotazovaný č. 7	Muž	24	Vietnam	Zaměstnání, studium	Gastronomie	15 let
Dotazovaný č. 8	Muž	42	Jižní Korea	Podnikání	Maloobchod s korejskými potravinami	8 let

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů od dotazovaných, 2020

4.3.3 Otázky rozhovorů

Dohromady každý dostal 8 otázek, jedna otázka byla pak doplněná o 12 výběrových podotázek, kdy si měli dotazovaní vybrat, zda jsou podmínky lepší v Česku, nebo v jejich zemi podle státního příslušenství. V následujících bodech jsou jednotlivé otázky přiblížené a doplněné o odpovědi participantů rozhovoru. Seznam otázek:

- Narodili jste se v Česku, nebo jste se přistěhovali?
- Jaký byl důvod Vašeho příchodu do Česka (případně Vašich rodičů)?
- Jaký máte typ pobytu v České republice?
- Zlepšil se Váš život v Česku, nebo si myslíte, že v zemi původu se Vám dařilo/by se dařilo lépe a proč?
- Bylo pro Vás těžké přizpůsobit se České republice? V čem to bylo odlišné, v čem lehké, a naopak v čem těžké?
- Jaké bylo jednání s českými úřady?
- Kdybyste měli porovnat Českou republiku a svou zemi původu, co byste zvolili za více vyhovující?
 - Školství a vzdělání
 - Pracovní příležitosti
 - Politická svoboda
 - Náboženská svoboda
 - Úřední činnost (dostupnost a jednání úřadů)
 - Životní podmínky
 - Environmentální podmínky

- Bezpečnost státu
 - Rodinné vazby
 - Přátelské vazby
 - Rasismus
 - Kultura
- Plánujete žít nadále v Česku, nebo se chcete vrátit do země původu?
 - Pracovní příležitost – jak jste sehnali svou práci?

4.3.3.1 Původ a místo narození

Narozený v České republice je jen jeden z dotazovaných, a to žena vietnamského původu a má české občanství (dotazovaný č. 2) Její rodiče se sem přistěhovali v roce 1990, kdy začali podnikat s malým obchodem potravin ve Slaném. Po roce 2001 se jim podařilo získat povolení k podnikání v vietnamském komplexu Sapa v Praze, kde mají momentálně restauraci s phó polévkami. (dotazovaný č. 2, 2020) Ostatní participanti rozhovoru se na území České republiky zdržují v rozmezí 3 až 28 let, což je samozřejmě ovlivněno věkem jednotlivých dotazovaných osob.

4.3.3.2 Důvod příchodu a typ pobytu v České republice

„Přistěhovala jsem se do Česka s matkou, když mi bylo 6 let. Původem jsem z Chorvatska, z hlavního města Záhřeb.“ Důvodem pro její maminku byl pracovní a taky partnerský. Vidina lepšího života v Česku s milujícím partnerem byla ideální. „Bylo to fajn do té doby, než mamka zůstala sama. Jelikož neměla lepší vzdělání a trvalý pobyt, práce se hledala docela špatně.“ (dotazovaný č. 1, 2020) Dotazovaná uvedla, že přesun do nové země pro ní byl doslova šok, nejtěžší to bylo v komunikaci, jelikož nastupovala do školy bez znalosti českého jazyka. Tím taktéž byly ovlivněné její vztahy s ostatními dětmi ve třídě. Dotazovaná taktéž shledává Chorvatsko i Českou republiku jako dvě odlišné země. „V Česku se rozhodně lidé snaží více a tvrději pracovat, ale často je to na úrok ostatních. Chorvati berou práci laxním způsobem, ale vždy držíme při sobě v dobrém i zlém.“ (dotazovaná č. 1, 2020) Rozdílnost vidí v zastaralosti sociálního systému a náboženským vyznání. „Co se mi určitě na Česku líbí je, že rasismus a sexismus není tak běžnou částí života Čechů, jako tomu je bohužel u nás v Chorvatsku.“ (dotazovaná č. 1, 2020) Momentálně má přechodný pobyt na území ČR.

Podobný přístup vidí dotazovaná č. 3: „My na Balkáně ještě žijeme v době komunismu, tady

v Česku je demokracie, a to se mi líbí. U nás je 98 % Pravoslavů, takže například od narození rodiče dítěte vybírají, v co bude věřit. Jsem ráda za svobodu názoru v Česku.“ (dotazovaná č. 2, 2020) Momentálně má trvalý pobyt na území ČR.

Nabídka práce pro cizince lákala do Česka dotazující č. 5, 6 a 8. Dotazovaná č. 5 pochází ze Slovenska. Důvodem výběru přesunu do Prahy byla lepší nabídka práce pro absolventy vysokých zdravotních škol. „Mzdové poměry, prostředí, jistota práce se zdála být lepší v Praze, jako u nás v Popradu, případně v Bratislavě. Nemohla jsem na slovenské části najít zaměstnání 5 měsíců po dokončení studia. Jelikož rodiče byli již starší a finanční situace nebyla nejlepší, rozhodla jsem zkusit zaměstnání v Praze. Tady jsem získala zaměstnání hned v Zentivě.“ (dotazující č. 5, 2020) Momentálně má trvalý pobyt na území ČR.

Kvalifikace a kariéra s lepším finančním ohodnocením bylo zase důvodem k přistěhování se pro dotazující č. 6. „Na Ukrajině nejsou dobré podmínky ve finanční sféře, tak jako tady v Česku. Měla jsem tu kamaráda, který mi pomohl s ubytováním, dohodil kontakty a pomohl mi dostat se alespoň na administrativní podporu chodu pojišťovnické kanceláře v Praze.“ (dotazující č. 6, 2020) Taktéž uvedla, že musela vynaložit hlavně sama iniciativu k růst v zaměstnání. „Ukrajinci se v Česku stále berou jako levná pracovní síla na podřadných místech. Je to dle mě škoda, když přijde vzdělaný učitel s obrovským historickým přehledem do Česka, protože potřebuje vydělat peníze pro rodinu na Ukrajině a jediné, co dostane je lopata na staveništi. Je to velká škoda a promarněná příležitost pro rozkvet českého pracovního trhu.“ (dotazující č. 6, 2020) Paní k roku 2020 patří mezi vyhledávané pracovníky v pojišťovně, získává ocenění v práci i v konkurenčním boji. „Chtělo to hlavně odhodlání, ukázat Česku, že i my Ukrajinci dokážeme kvalitně pracovat.“ (dotazující č. 6, 2020) Momentálně má trvalý pobyt v ČR.

Již rozjeté podnikání přilákalo do Česka také dotazujícího č. 8. Jeho kamarádi zde měli již 4 roky obchod s potravinami korejského původu. Především snaha propojení česko-korejských vztahů a zájem o celkovou asijskou kulturu, mělo velký potenciál k zaměstnání a následnému otevření svého podniku. „Nejdříve jsem přijel pracovat za minimální mzdu do skladu s korejskými potravinami. Vedl nás centrální evropský zaměstnavatel se sídlem v Německu. Komunikace nebyla moc dobrá, navíc chyběla absence pracovní smlouvy, kterou jsem dostal asi až po 6 měsících zaměstnání. Korejci nejedou na právní stránku pracovního vztahu, vlastně ani lidského faktoru. Častokrát jsme museli být ve skladu až 16 hodin.“ (dotazovaný č. 8) Za pomoci rodičů v Jižní Koreji získal finanční obnos, který využil na založení malé pobočky s korejskými potravinami a kosmetikou v Praze. „Počátky jsou vždy těžké, ale už od první třídy

školy jsme vycvičení z Jižní Koreje být první a nejlepší. Motivace nemuset se vracet zpět do příšerných pracovních podmínek mě hnala pracovat i třeba 24 hodin v kuse. Věděl jsem, že to dělám pro sebe, ne pro německé kravaťáky.“ (dotazovaný č. 8, 2020) Momentálně má přechodný pobyt v ČR.

Důvodem příchodu do České republiky dotazované č. 4 byl především sociální a ekonomický nevyhovující systém v Koreji. Hledí přitom hlavně na budoucnost svých dětí. „Nechtěla jsem, aby se moje děti trápili ve škole a v životě v Jižní Koreji, jako jsem to měla já. Ve škole je běžné, že Vás šikají spolužáci, pokud jste něčím jiní. Mám vadu řeči a jelikož je v korejském podvědomí ostuda být ve zvláštní škole, rodiče mě nechali v klasické škole. Navíc jsem nepatřila k nejlepší studentům, což korejskému školnímu systému stylu být první je vlastně málo, šlo by to i lépe, též nepřispívalo.“ Proto se rozhodla po studiu odstěhovat. Během studia střední školy se jí podařilo jet na semestr do České republiky, kterou si naprosto zamilovala hlavně díky demokratickému přístupu ke všemu a všem. Její cílová země byla jasná. Momentálně má přechodný pobyt v Česku.

Posledním dotazujícím je student, který si chodí vydělávat na studentské brigády. Participant se sem dostal, když mu bylo 9 let. Rodiče sem přijeli podnikat. Momentálně mají otevřený potravinový obchod. Má české občanství.

4.3.3.3 Jednání s úřady a při shánění zaměstnání, vzniku podnikatelské činnosti

Dotazovaná č. 1 měla již 7 zaměstnání, první měla v rodinné společnosti (podnik přítele její maminky) a tak nemusela řešit pracovní pohovory. U zbylých zaměstnání nepociťovala méně cennost. „Co se týče zaměstnávání v Česku, rozhodně je napřed než Chorvatsko. Mí přátelé z původní země mají dost velký problém si tam najít práci. Tady to bylo lehký, než přišla krize.“ (dotazovaná č. 1, 2020) Jelikož má slečna jen základní vzdělání, potýká se teď s problémem najít si práci. Dotazovaná č. 2 měla práce vždy přes dohození od známých. Rozdíl vidí v administrativě českých a vietnamských zaměstnavatelů. „Češi chtějí vždy podepisovat smlouvy, vše má svůj řád, je to více formální. Vietnamci na tohle moc nedbají, spíše se řeší přátelské vztahy.“ (dotazovaná č. 2, 2020)

Dotazovaná č. 3 sdělila, že v počátcích je důležité mít kamarády, kteří ví, kam zavolat, na které dveře na úřadu zaklepat, aby to šlo jako po másle. „Díky pomoci mého blízkého kamaráda jsem se naučila rychle chodit v českých pracovních vodách a přizpůsobila jsem se velmi rychle. S pracovními pohovory nebyl nikdy problém, vlastně je to úplně shodné, jako odborné články

na výběr zaměstnanců.“ (dotazovaná č. 3, 2020) Pro dotazovaný č. 4 a 8 je největším úskalím jazyková bariéra. Oba museli žádat své kamarády o pomoc při administrativní činnosti a na úřadech domluvil byla častokrát složitější. Student, jako dotazující č. 7 si vždy práci sehnal přes online inzeráty, jednalo se o krátké, jednoduché práce, občas i bez smluvního podkladu. Pracovní pohovory probíhaly standardně.

4.3.3.4 Porovnání České republiky a původní země

Tabulka 5: Porovnání životních podmínek v Česku a zemi původu

	č. 1	č. 2	č. 3	č. 4	č. 5	č. 6	č. 7	č. 8
Školství, vzdělání	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	ČR
Pracovní příležitosti	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	ČR
Politická svoboda	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	Česko	ČR
Náboženská svoboda	Česko	Česko	Česko	Jižní Korea	Stejně	Česko	Česko	ČR
Úřední činnost	Česko	Česko	Česko	Česko	Stejně	Česko	Česko	ČR
Životní podmínky	Česko	Česko	Česko	Jižní Korea	Stejně	Česko	Česko	ČR
Environmentální podmínky	Česko	Česko	Srbsko	Jižní Korea	Česko	Česko	Česko	KR
Bezpečnost státu	Česko	Vietnam	Česko	Jižní Korea	Stejně	Česko	Česko	ČR

Rodinné vazby	CH	Česko	Srbsko	Česko	Stejně	UK	Česko	KR
Přátelské vazby	Česko	Česko	Srbsko	Česko	Stejně	Česko	Česko	ČR
Rasismus	Česko	Česko	Česko	Česko	Stejně	Česko	Vietnam	ČR
Kultura	Česko	Vietnam	Srbsko	Jižní Korea	Česko	Česko	Vietnam	ČR

ZDROJ: vlastní zpracování na základě odpovědí dotazujících, 2020

Celkově zhodnotili dotazující osoby Česko jako lepší zemi pro život v oblastech školství, pracovní příležitosti a politická svoboda a úřední činnost. Je zde vidět, že snaha začlenění cizinců do chodu české společnosti se tedy daří v těchto směrech.

Na dotaz, zda by se chtěli dotazující vrátit žít do své země původu, neodpověděl nikdo ano. Spíš by chtěli zkusit život v jiném státu.

5 ZÁVĚR

Migrace se společně s obyvatelstvem země seznamu již od 17. století, kdy docházelo k pohybu indiánských kmenů v Americe. Je to velmi složitý proces, který se musí propracovat z hlediska faktoru času, financí, kultury, ale i lidských práv. Je nepřijatelné do migrace někoho nutit, ale často to například environmentální podmínky jinak nedovolí a lidé musí opustit své původní zázemí.

Česká republika se stále seznamuje s přílivem zahraničních osob, lze konstatovat, že se zde daří vytvářet vhodné podmínky pro delší pobyty. Země má rozeběhnuté programy na podporu vzdělávání, školství nabízí nespočet již anglicky mluvících pedagogů. V oblasti administrativní lze hodnotit Česko jako vyhovující, nicméně občas si některé úkony vyžadující větší časovou rezervu.

V pracovním oblasti poskytuje Česká republika příznivé podmínky pro vstup na český pracovní trh. Rozdílné podmínky mají však občané z evropských zemí a z třetích zemí, především ve volnosti pohybu na území Česka.

Česká republika aktivně spolupracuje s nařízením Evropské unie a snaží se přijímat dostatečný počet migrantů na pracovní pozice. Snahou je vytvářet kvalitní pracovní pozice, které zaplní díry v českém pracovním trhu.

Z pohledu cizinců si Česko vede velmi dobře, podmínky zhodnocují jako příznivé, častokrát lepší než v jejich zemi původu.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

ČERMÁKOVÁ, Dita et al. Podnikání cizinců v Česku: vliv struktury příležitostí. *Geografie*. 2011, (4): 440-461. ISSN 1212-0014

DBROHLAV, Dušan. Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Praha: Karolinum, 2009, 312 s. ISBN 978-80-246-1552-3.

HRUŠKA, Vladimír, 2010. Účetnictví ve zjednodušeném rozsahu pro podnikatele. Praha: VOX, 250 s. Účetnictví (VOX). ISBN 978-80-86324-85-2.

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 11. vyd. Slaný: Melandrium, 2010. ISBN 978-80-86175-70-6.

NILSSON, Staffan. The contribution of migrant entrepreneurs to the EU economy. Brussels: European Economic and Social Committee [online]. 2012. [cit. 2020-11-13] 11 s. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/contribution-migrant-entrepreneurs-economy>

PALÁT, Milan. Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. 1. vyd Ostrava: Key Publishing, 2014, 72 s. ISBN 978-80-7418-228-0. Impacts of immigration on labour markets: A theoretical appraisal. In: Heikkilä, E. ed. Immigrants and the labour markets: Experiences from abroad and Finland. Turku: Migration Institute of Finland, 2017, 11-40. ISBN 978-952-7167

ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007. 157 p. ISBN 978-80-248-1416-2.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-10-15] Dostupné z: zakonyprolidi.cz/cs/1999-32

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti [online]. 2020 [cit. 2020-10-15] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. 2020 [cit. 2020-10-15] Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Slovníček pojmů Ministerstva vnitra České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-10-15]
Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

Úmluva o právním postavení uprchlíků [online]. 2020 [cit. 2020-10-15] Dostupné z:
https://www.unhcr.org/cz/wpcontent/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2020 [cit. 2020-10-15] Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/web/cz/situace-na-trhu-prace-rok-2009>

Český statistický úřad [online]. 2020 [cit. 2020-08-24] Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Integrace cizinců v Česku [online]. 2020 [cit. 2020-07-15] Dostupné z:
https://www.migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2019/01/Integrace-z-pohledu-NNO_produk-t-%C4%8D.-2_EU.pdf

New World Bank Country classifications by income level: 2020-2021 [online]. 2020 [cit. 2020-07-15] Dostupné z:
<https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2020-2021>

7 SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Tabulka 1: Dopady ilegální migrace	18
Tabulka 2: Kategorizace zemí dle Světové banky.....	19
Tabulka 3: Počet cizinců podle státního občanství v letech 1994-1999 (v osobách).....	28
Tabulka 4: Participanti rozhovoru	36
Tabulka 5: Porovnání životních podmínek v Česku a zemi původu	41
Obrázek 1: Rozdělení dobrovolné a nedobrovolné migrace	16
Graf 1: Poptávka práce	13
Graf 2: Nabídka práce.....	13
Graf 3: Rovnováha na trhu práce.....	14
Graf 4: Neoklasický model trhu práce – příchod pracovních migrantů	21
Graf 5: Počet zahraničních podnikatelů v České republice v letech 1995–1999	27
Graf 6: Cizinci v České republice v letech 2004-2010.....	29
Graf 7: Počet pracujících migrantů v České republice v letech 2000-2010	30
Graf 8: Cizinci v České republice v letech 2011-2019.....	31
Graf 9: Počet pracujících migrantů v ČR v období 2015-2019	32
Graf 10: Nelegální migrace v ČR v letech 2005-2018	35

8 SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSSR – Československá socialistická republika

ČSÚ – Český statistický ústav

HND – hrubý národní příjem

OSN – Organizace spojených národů

EHP – Evropský hospodářský prostor

EU – Evropská unie